

Arbeidsområde Næringsutvikling

Dette notatet er ett av fem notater utarbeidet for HelseOmsorg21-strategien. Det er ment som et bakteppe for arbeidet med å utvikle strategiske tiltak på området Næringsutvikling. Det er nøytralt med hensyn til prioriteringer, og det er fullt mulig å ta opp andre spørsmål i kommentarer og innspill så lenge disse er innenfor temaet.

Helse- og omsorgssektoren har store potensial for innovasjon og verdiskaping. Det tillitsbaserte- og innovasjonsdrivende samspillet mellom aktører innenfor forskning, offentlig sektor og næringsliv som kjennetegner flere kunnskapsbaserte norske sektorer er per i dag ikke velutviklet innenfor helse og omsorg. Sektoren og oppgavene er krevende for enkeltaktører og synergier til samfunnets beste er ikke tatt ut. God kvalitet i helsesektoren, stor forskningsaktivitet og mange innovative bedrifter gir likevel utgangspunkt for verdiskaping og næringsutvikling. *Samspill, strukturer og strategisk tilnærming* på områder med potensial for utvikling av et kunnskapsbasert næringsliv må adresseres.

Strategiske perspektiver - utfordringer og muligheter

Norsk helse- og omsorgssektor holder høy kvalitet, men har et kontinuerlig behov for utvikling. Sektoren utgjør en stor andel av nasjonalbudsjettets utgiftsside, sektoren er utsatt for krav om bedre ressursutnyttelse, høyere effektivitet og bedre tjenester, og sektoren gir i liten grad nasjonale inntekter i form av utenlandske investeringer eller eksport. Det er store potensial for høyere innovasjonstakt og sektoren vil vinne på nye samarbeidsformer med forskningsmiljøer og bedrifter for å utvikle produkter og tjenester for sektoren.

Det er et bredt spekter av bedrifter (med henblikk på bransje, størrelse og forretningskonsept) innenfor sektoren. Bedrifter som utvikler medisinsk teknologi, omsorgs-/velferdsteknologi og tjenester, diagnostiske og farmasøytiske produkter, IKT-produkter og -tjenester er av særlig betydning. Noen få bedrifter har solide produkter på det internasjonale helsemarkedet, primært innenfor diagnostikk og medisinsk teknologi. Det har de siste år vokst frem flere lovede farmasøytiske og biotekbedrifter med utspring i norske forskningsmiljø og som også har tiltrukket seg venturekapital. Det tydeligste karaktertrekket ved det helseorienterte næringslivet er likevel et høyt antall små oppstartsbedrifter. Store multinasjonale farma-, biotek-, konsulent- og IT-selskaper er tilstede i Norge ettersom norsk forskning og helsesektoren på sitt beste oppleves som interessante samarbeidspartnere for utvikling av nye produkter og tjenester. Den globale legemiddelindustrien er i endring, og økt globalisering og konsolidering truer norske arbeidsplasser. Samtidig utvikles nye produkter i økende grad i samarbeid med academia og små biotekselskaper. Vitenskapelig ekspertise og lovende produktforløpere etterspørres av globale, tunge aktører med en «åpen innovasjonsstrategi». Norge med sitt kunnskapsgrunnlag og store underskott av selskaper, bør være godt posisjonert for å møte disse endringene. Konkurransen om de globale forskningsinvesteringene fra næringslivet er imidlertid stor, og flere land iverksetter målrettede satsinger for å tiltrekke seg investeringene. Etter hvert som et desentralisert helsevesen tvinger seg fram, som en følge av aldrende befolkning og manglende kapasitet hos sentraliserte helseforetak, vil samspillet mellom særlig tjenesteytende næringsliv og kommunesektoren måtte videreutvikles.

Forsknings- og innovasjonssamarbeidet mellom bedrifter, forskningsmiljø og offentlige helseaktører er underutviklet. En årsak til dette kan være lite systematikk i innovasjonsarbeidet i helse- og omsorgssektoren, samt liten erkjennelse av at det må et kommersialiseringsledd til for å få utviklet forskningsresultater, nye teknologier og innovasjoner til produkter eller tjenester. Det er svak kultur og få systemer for innovasjon, blant annet mangler incentiver for å utnytte solid intern kompetanse og for samarbeid med andre aktører for verifisering, dokumentasjon og spredning av system-, produkt- og tjeneste-innovasjoner. Sektoren bør bli incentivert og målt på i hvilken grad den bidrar til innovasjoner, for eksempel gjennom sine omfattende offentlige innkjøp eller nye måter å organisere og levere tjenester på. Dette er et område der samarbeidet med private aktører kan utvikles. Det bør identifiseres behov, potensial og barrierer og deretter tas grep for å utvikle innovasjons-kultur og -system i helsevesenet.

Evalueringen av norsk forskning innenfor biologi, medisin og helsefag viser at norsk forskning er i verdensklasse på flere områder, mens enkelte områder har for lav kvalitet. Forskningen gjennomføres i hovedsak i universiteter og helseforetak og uten særlig samspill med næringsaktører, være seg internasjonale konsern eller mindre norske bedrifter som kan være langsiktige, strategiske samarbeidspartnere for forskningsmiljøene. Et særtrekk med sektoren som kan forklare svakt samspill med bedrifter, er mangel av forskningsinstitusjoner som tilbyr anvendt forskning for næringslivet. Innenfor nasjonalt prioriterte forskningsområder, som for eksempel energi og marin sektor, spiller instituttsektoren en viktig rolle og avlaster næringslivet gjennom at det etableres felles-løsninger for forskning og innovasjon med oppdatert kompetanse og forskning av høy kvalitet og med stor relevans for private og offentlige oppdragsgivere.

Utvikling og kommersialisering av produkter og tjenester til helsesektoren er risikofylt blant annet på grunn av lange, kapitalkrevende og regulatoriske løp. Mange kunnskapsintensive bedrifter opplever kapitalmangel og utfordringer med å finne strategiske partnere. Det kan bety stopp for utvikling av produkter eller tjenester som spinner ut av norske helse- og forskningsmiljø.

Det departementale ansvaret for å utnytte offentlige helse- og forskningsinvesteringer i retning næringsutvikling, er et sentralt tema for diskusjon og samordning. HOD skal framskaffe kunnskap som bidrar til overordnede mål for sektoren og legge til rette for implementering av ny kunnskap. KD bidrar, gjennom Forskningsrådet, med å finansiere kvalitetsfremmende virkemidler, strategiske tematiske og teknologiske satsinger samt til internasjonalt forskningssamarbeid. HO21-prosesen bør sette søkelyset på hvordan ulike departementer kan utvikle incentiver slik at universiteter, høyskoler og helseforetak i større grad bidrar til å ivareta oppgaven med å bringe resultater fra forskning og utvikling frem til kommersiell anvendelse. NHD finansierer næringsrettet forsknings- og innovasjonsaktivitet gjennom teknologiske satsinger, ikke-tematiserte programmer og ulike virkemidler i Forskningsrådet og Innovasjon Norge. Dette gjelder også den populære SkatteFUNN-ordningen som finansieres av FIN. NHD og HOD har gått sammen om en egen innovasjonssatsing bl.a. beskrevet i Meld. St. 39 (2012–2013) Næringspolitikken mot 2020. Helse- og omsorgsprosjekter har stort gjennomslag og utgjør en signifikant andel av disse aktivitetene på grunn av prosjektenes høye forskningskvalitet og store innovasjonspotensial.

En mulig utvikling er en strategisk tilnærming til prosjektporteføljen for næringsutvikling knyttet til helse- og omsorgssektoren. Departementer med sektoransvar for helse, forskning, innovasjon og næringsutvikling bør videreutvikle samarbeidet.

Hva området inneholder

Arbeidsområdet skal i hovedsak omfatte samspillet mellom bedrifter, academia og helsesektor og rammebetingelser for utvikling av et kunnskapsbasert og internasjonalt konkurransedyktig næringsliv for en bedre helse- og omsorgssektor.

En forutsetning for samspillet er aktiv deltagelse og anerkjennelse fra aktørene om at forskningen i academia, helseforetakene og bedriftene gir grunnlag for innovasjon og for å utvikle trygge, effektive og lønnsomme tjenester og produkter for sektoren. Aktørene må også anerkjenne at de er del av et innovasjonssystem med gjensidig avhengighetsforhold der samspill om forskning og utvikling samt kunnskapsdeling og læring i sum skaper synergi og gir bedre tjenester og produkter. Innovasjon vil her favne:

- Innovasjon i forskningssystemet som genererer ideer til produkter og tjenester og som kan verifisere og validere produkter og tjenester og deres nytteverdi
- Innovasjon i arbeidsprosesser og organisasjon hos leverandørene av offentlig finansierte helsetjenester
- Innovasjon inkludert i anskaffelser hos leverandørene av offentlig finansierte helsetjenester
- Innovasjon i utvikling av helseprodukter og tjenester hos private bedrifter

Næringsutviklingsområdet i HelseOmsorg21 bør fokusere på *samspill, strukturer og strategisk tilnærming*:

Samspill for næringsutvikling

- Stabile rammebetingelser for næringslivet, med avklart rollefordeling mellom offentlig og privat virksomhet.
- Gjensidig påvirkning og avhengigheter hos aktørene i vekslingsfeltene, inkl. rollene til katalysatorer – som TTOene og virkemiddelaktørene
- Forskningsbaserte SMBer og deres muligheter og motivasjon for inngripen med forskningssystemet
- Internasjonale selskap - samspill med academia og helsesektor og hvordan tiltrekke FoU-investeringer.
- Strategisk partnerskap og nye arbeidsformer – i samspill med både store selskap og små norske bedrifter
- Departementer, ambisjoner og styringssignal

Strukturer for FoU-basert innovasjon

- Innovasjonssystemet – aktørene, roller, fokus
- Drivere for FoU og innovasjon inkludert mål, policy og finansiering
- Kongruens mellom ekspertise og eksellens innen offentlig finansierte FoU og bedrifters produkt og tjenesteporteføljer?

- Kompetanseutvikling på innovasjon og innovasjonsprosesser, viktigheten av kunnskapsdeling og roller i samspillet fra ide til produkt/tjeneste
- Inkludere temaet «innovasjon» i medisinsk og helsefaglig grunn-, videre- og etterutdanning og i forskerutdanningen
- Ytterligere bevisstgjøring rundt immaterielle rettigheter, se f.eks, Meld. St. nr. 28 (2012-2013): Unike idear, store verdier – om immaterielle verdier og rettar
- Norsk helsesektor som arena for pilot/demo/eksperimentering?
- Internasjonal orientering og nettverk
- Klyngestrukturer og interesseorganisasjoner – rolle/funksjon
- Rammevilkår for helserettet FoU-intensiv næringsliv i Norge sammenliknet med andre land (virkemidler, kapitaltilgang, skatt, innkjøpsordninger, prisbestemmelser, mm)
- Mulighet for å utvikle interesse og kompetanse innen norske investormiljøer for helseindustri, slik det er skjedd innen energi og fisk/havbruk.

Strategisk tilnærming til bedre samspill og strukturer

- Sammenheng mellom politikkområder
- Insentiv- og belønningssystemer for samhandling og innovasjon, måling av innovasjon mht innsats og utkomme
- Virkemiddelapparatet og virkemidler – innretting og tilnærming
- Nye samarbeidsmodeller og forretningsmodeller «Open innovation» også i helse-Norge (store internasjonale selskaper søker samarbeid med og støtter gode forskningsgrupper og innovative små bedrifter for å få tilgang til kunnskap, teknologi eller nye produkter.)
- Forutsigbarhet og profesjonalitet i akademia og helsesektor - kritisk faktor store selskap, SMBer og små oppstartsbedrifter
- Klargjøring av regler og rutiner ang. IPR (immaterielle rettigheter)
- Samfunnsutfordringer, forskning og forretningspotensial – hvor møtes disse?/utvikling av norske nisje-områder som for eksempel onkologi, personalized medicine, kroniske ikke-smittbare sykdommer.
- Et desentralisert helsevesen, basert på mere forebygging, behandling og oppfølging hjemme hos pasienter.
- En utvidet rolle for kommunesektoren i samarbeid med lokalt tjenesteytende næringsliv for å oppnå et desentralisert helse- og omsorgstilbud av høy kvalitet. Inkludert arena for pilot/demo/eksperimentering